

украинской традиционной игровой культуры в фольклористике. Раскрывается суть и специфика теоретического дискурса современной фольклористики вокруг феномена игры, определяются универсальные параметры, с помощью которых можно классифицировать материал и адекватно его описать, в связи с чем сформировалось несколько стратегий изучения игры по форме и по содержанию (собственно игры) и массива «игроподобных» феноменов (поведение, фон, ситуация), которые входят в состав игры. Введенный в аналитическое поле украинской фольклористики термин «игровая культура» позволяет подключить к дискурсу игровой и развлекательной культуры все сферы жизнедеятельности человека. Исследуется генезис народной игры; разрабатывается схема сравнительного анализа игры и ритуала как основных форм условного поведения. Анализируются аспекты выявления дистанции между игровой основой и фольклорным текстом в разнообразии их семантико-структурных трансформаций и модификаций.

Ключевые слова: игра, ритуал, игровая культура, игровая ситуация, обрядовая роль, мотив.

Makarova Olga. The Ukrainian Calendar Playing a Functionally-genetic Aspect. In the article the analysis of the systems of playing folklore is produced in Ukrainian verbal folk work. Theoretical principles, methodological bases and history of study of question of the Ukrainian traditional playing culture, are examined in folklor. Essence and specific of theoretical discourse of modern folkloristic open up round the phenomenon of game, universal parameters by means of that it is possible to classify material and adequate to him to describe are determined, in this connection a few strategies of study of game were formed in due form and on maintenance and array of the game phenomena (behavior, background, situation) that enter in the complement of game. Entered in the analytical field of Ukrainian folkloristic term a “playing culture” allows to connect to discourse of playing and entertaining culture all spheres of vital functions of man. Genesis of folk game is investigated; the chart of comparative analysis of game and ritual is developed as basic forms of conditional behavior. The aspects of exposure of distance are analysed between playing basis and folklore text in the variety of their transformations and modifications.

Key words: game, ritual, playing culture, playing situation, ceremonial role, reason.

УДК 821.161.2'10

Олена Маланій

САКРАЛЬНИЙ МУЛЬТИВЕРС ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ВАСИЛЯ БАРКИ

У статті йдеться про складний і неоднозначний світ українського письменника діаспори Василя Барки, про його надзвичайно глибоку філософську систе-

му світобудови, про сакральний всесвіт його поезій, про сковородинське начало його світовідчуття. Автор намагається відшукати відповіді на неоднозначні питання релігійності письменника, з'ясувати витoki, впливи і пошуки себе у світі, основи християнського та мистецького осягнення навколишнього світу.

Ключові слова: сакральний світ, релігійний простір, мультиверс, філософія, мікро- і макрокосм, поезія Василя Барки.

Постановка наукової проблеми та її значення. Проблема духовності, вивчення моральних основ людства загалом і конкретної особистості завжди в полі зору дослідників різних галузей. Занурення у мистецький простір художнього твору потребує неабияких потуг для з'ясування основ світобудови письменника. Особливо, коли він – апологет власної релігії, побудованої на життєвому досвіді пошуку себе у світі, на досвіді втрат і здобутків, зневіри і розчарувань. Християнські основи, філософські роздуми, містичні осяння, сакральна символіка, ідея Бога – ось основні теми поезій Василя Барки, які ми спробуємо дослідити.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Творчість Василя Барки неодноразово потрапляла у поле зору дослідників, літературознавців, однак вивчалася переважно його прозова спадщина. Поетичні твори письменника, на превеликий жаль, малодосліджені, оскільки саме мистецьке полотно лірики Барки, цього заокеанського поета-самітника, неповторне, специфічне, оригінальне й потребує вдумливого, глибинного прочитання, проникнення у сферу таємничого, загадкового, подекуди містичного. До аналізу поезій В. Барки свого часу зверталися Ю. Шерех, Ю. Тарнавський, Б. Бойчук, Ю. Барабаш, Л. Плющ, Р. Мовчан, М. Жулинський, М. Ільницький, А. Ткаченко, Ю. Ковалів та ін. Були поодинокі намагання з'ясувати етапи формування неординарної особистості талановитого митця, але щоразу залишалися запитання щодо його внутрішніх основ, підґрунтя його життєвої філософії, гартованої тілесними й духовними випробуваннями. Поезія Барки з погляду релігійності, сакрального мультиверсу не розглядалася.

Автор має на меті з'ясувати специфіку творення поетом Василем Баркою внутрішнього, сакрального світу із філософським підґрунтям, християнською символікою, позначеного глибокою вірою в Бога, своєрідним поетичним мікро- і макрокосмом.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як же пізнавати світ людині, яка пройшла випробування злом, зрадою, неправдою, зневірою, злиденністю, на-

силлям над душею і тілом, поневіряннями? Куди заховатися від жорстокості й морального бруду поетові з чистою душею? «Розп'ята віра в ниві»... Ось і виникає потреба у пошуку «нових світів», такого простору, де можна було б віднайти душевний спокій, наблизитися до вічних, невмирущих цінностей буття, пізнавати непізнаване: «Йти ж куди? – нікуди, А тільки в гай держави сонця: в храм...» [2, с. 31].

Василь Барка, відомий український письменник, філософ, перекладач, критик, що змушений був емігрувати до США, проживши і переживши багато, зрозумів, що «переосмислення власного попереднього життя та принципове повернення до служіння святій справі й високій Істині свого народу – то вищі прояви людського духу» [15, с. 299], а прикладом йому в цьому був «...досвід і покайний шлях Аврелія Августина», якого по праву можна вважати духовним учителем, наставником В. Барки.

Саме релігія, віра стали для Барки тим притулком, де поет відчув свою значимість, де зміг віднайти «втрачений душевний рай», де зміг упритул наблизитися до розв'язання вічної проблеми – що є людина, яке її призначення на землі? Його віросповідання – це не тільки основи християнської моралі, це не тільки звернення до Біблії та її сюжетів, це не тільки дотримання законів Божих і намагання жити праведним життям. Його релігія – це передусім своєрідний світ, побудований на розбитих ілюзіях, на переоцінених цінностях, на повному самозреченні, вона народилася «з алмазу віри, твердішого за гори синьо-сірі», а «увесь його “посаг” – на небі, в царстві духа. “Не збирайте багатств на землі” – цю біблійну мудрість професор (Василь Барка. – О. М.) проніс через усе своє життя» [8, с. 83]. Взагалі Василю Барці була властива певна християнська філософія, а «ясність та виваженість його логіки не лише живилася духом Євангелія, а й ідеями Г. Сковороди, спрямованими на пошуки гармонії космічних сил» [9, с. 11].

Сутність релігійної (християнської) філософії, як і свідомості, полягає у тому, що релігія перебуває «на межі» – особистого і загальнолюдського, відомого і непізнаного, містичного і наукового. Ідеалом Барки була «незримість неба», що розсипається сонячним вогнем у його поезії. Його релігійну пристрасть можна порівняти хіба з пристрастю барокових поетів. Як і всі добрі поети, Василь Барка виріс із традицій попередників, «щоби створити свою нову традицію, – нову і неповторну» [7, с. 77]. Барка вважає, що «віра відкриває для душі, як

брама, реальність радісного безсмертя»; «І найвище світло в вірі, дар неба для неї, це – любов: до всіх! – ніби сонце, засвічене всередині серця» (есеї «Віра як брама небес»); «Усі ключі до розуміння сучасності знаходимо в Євангелії» (есеї «Віра і сучасний сумнів»).

Ідея Бога – лише один із можливих варіантів досягнення людським духом трансценденції буття. Сама ж ідея трансценденції за своїм філософським змістом є справжнім підґрунтям для порозуміння між віруючими та невіруючими. Для Дж. Хакслі релігія була «священним почуттям». Щось подібне відстежуємо і в Барки. Духовне продовжує буття людини, додає людському буттю самодостатності. Як зазначає В. Нестеренко, воно «не тільки доповнює й добудовує буття, а й проймає його *по вертикалі*, саме духовне постає перед нами як *багатовимірна реальність* і цим засвідчує й стверджує принципову відкритість людського буття» [13, с. 194]. Данський філософ, письменник і релігійний мислитель Сьорен К'єркегор визнавав велику роль у бутті людини всіх виявів її безпосередності – почуттів, страждань, радощів. Але духовні виміри людського буття для нього важливіші. Буття людини у світі мислиться у нього як послідовне сходження: від рівня безпосередньо-чуттєвого контакту зі світом (естетична стадія) через рівень належного (моральна стадія) аж до рівня віри (завершальна стадія). Віра не полегшує людині життя, а додає йому напруженості, – і тільки так здійснюється смислове зростання людського буття (див.: [14]). Отже, Василь Барка відрікся від світу не задля полегшення собі життя, навпаки – жив у постійній напрузі, у вічному пошуку, у боротьбі з власним «его», – «на перехресті долі», «на межах нашого життя».

У Григорія Сковороди є поняття «софійність світу», тобто наповненість світу смислом-логосом. У Барчиному ж світосприйнятті відчувається навіть певний індивідуалізм, що стоїть на межі похмурого сектантства з пуританським відтінком, який здатен залишати людину наодинці із самою собою, прищеплюючи їй навички душевного самозаглиблення та роздумів (щось на зразок елементів східних релігій – медитації, самадхі, нірвани, – «абсолютного спокою»). У творчості Барки романтична релігійність стає глибинним, прихованим (можливо, лише для непосвячених читачів) мотивом реалістичної правди, що було характерним не лише для нього, а й для цілої епохи, яка успадкувала романтичні ідеї. Аналізуючи його поезію, можна зробити висновок, що релігійні та філософські думки Василя Барки (які в поета завжди – «в унісон») помічені деякою катастрофічністю, що,

можливо, є відголоском пережитої особистої трагедії чи передчуттям трагедії світу, що наближається – «безвір світло вбив...», «Сучасний стан – це стан занапащености гріхами: без спокути». Але вірить поет, що настане «прозріння», адже «сама потреба віри – вроджена для серця й закономірна» (есеї «Прозріння самонародженого»), а «Христос, – біловівтарна зірка, паланням розп'яття вірна» [2, с. 205].

У В. Барки немає того, що називається релігійними сумнівами, але є дещо глибше – тенденція домислити релігію до самого кінця, тобто, іншими словами, перекласти її на історію і разом із катастрофами історії усвідомити, проаналізувати та сприйняти. У нього є також спроби переосмислити життя як неперервний релігійний обряд (безкінечне причащення, сповідь, покаяння), природу – як релігійне переживання, він навіть ототожнює переживання природи з таїнством причастя, природа для нього – уже своєрідна релігія: «і сонце – мов дихання Боже», «служить океан, як при митрофорних», «а враз дощі пролито з чаші: краплями причащати», «білокриле небо – серце Боже!», «як до Причастя! – в пересвітності топазовій, здіймаються сади», «океан одягнувся в сапфірний стихар». Учуваємо сповідальність – і в самих поетичних рядках, і між рядками, в душевних переживаннях поета.

Погоджуємося з тим, що В. Барка – релігійний поет, «релігійний у найглибшому сенсі слова» (С. Лучків). Його поезія пройнята «християнською образністю, іконографією, есхатологією, класичною естетикою, фольклорними елементами і модерністським контекстуальним полем, з якого він бере початок» [12, с. 81]. Отже, у творчості Василя Барки чудово, логічно й досить гармонійно поєднані, на перший погляд, непоєднанні, протилежні, несумісні речі, джерела, з яких він черпає енергію та силу духу.

Василь Барка охоче звертається до релігійних образів і предметів, узагальнено розмірковує про релігію, християнство, ніби обіймаючи його в цілому – від самих початків до кінця, будуючи на цьому підґрунті своєрідну філософію історії світу, а оскільки ніякі релігійні догмати, по суті, не зв'язують такий розум, то він легко схоплює й перетворює глибинні, офіційно не визнані тенденції і віяння. Відчутні в його поезії відтінки настроїв, що підкреслюють людську самотність і безнадію (втрачену надію) – не похмуро-безлику, швидше світлу, з мріями про все те прекрасне, чому вже не судилося збутися:

*колосково всвітнеться –
вселенна! Короговно врочиста: світлоголосність,
храмовністю благословенна;
обновиться: волею Отчою: в Слові! –
де Дух і кров і огонь і вода,
де крильми життя до джерел припада... [2, с. 209].*

Храми, видіння Церкви, хрести, собори в їх первозданному вигляді і в руїнах, цвинтарі та монастирі – все це вказує на сприйняття світу крізь призму релігійного, християнського світовідчуття Василя Барки. Особливо вони відчутні у зрілій поезії, у той час, коли поет відрікся від усього світу, давши обітницю самотності й аскетизму. Християнська мораль була не чужа йому, адже виховувався Барка в простій українській родині, де життя за Божими законами було нормою. А далі – «Божественна комедія» Данте, що по-своєму долучила допитливого юнака до розуміння Бога. Та й саме життя змусило його відокремитися, усамітнитися від гріховного світу у світ з іншими законами, вимірами, з іншою правдою життя. Ще під час Другої світової війни йому, важкопораненому, прийшло осяяння з неба, – видіння, яке змінило його подальшу долю, перевернуло світорозуміння й змусило шукати істини життя в інших вимірах: «Відчував, що починається гангрена, вже нічого не бачив, окрім огненних якихось смуг, крапок, калейдоскопічних незрозумілих видінь: стоїть Христос у височині і чекає відповідь. Це було не матеріальне видіння, а *духовна реальність, небесна поява, духовне світло, зір душі*» (курсив наш. – О. М.) [1, с. 68]. Ця «мить такого потрясіння» стала вирішальною, це була та межа, яка розділяє земне і небесне життя, реальність і марення, межа, перейшовши через яку, назад повертаються одиниці. Ця клінічна смерть (а Барка пережив їх за життя аж дві) стала другим його народженням. Переродженням. Подібно до чарівного птаха Фенікса поет віродився в новому житті, із новим покликанням – служити Христу і Людині, він став місіонером, що несе правду, добро, віру, спокутує гріхи людства. Для Барки Бог – «голос, вищий від планет», він, за визначенням О. Гринів, «синтез абсолютної досконалості» [6, с. 328]. С. Свистунов у свою чергу засвідчує, що «комунікативний зв'язок між Богом і людьми проходив головним чином через їх підсвідомість. Найважливішу інформацію від Бога люди отримували завдяки сновидінням» [16, с. 33]. Можна лише додати, що таку закодовану інформацію людина отримує і під час марення, медитації,

забуття (клінічної смерті), коли свідомість повністю відключена, а мозком людини керує «вища сила», «вищий розум».

В. Барка пожертвував своїм земним життям заради самопізнання, самоусвідомлення, самовдосконалення, а через них – і розуміння Людини загалом. Він належав до того типу митців, «чия самотність є обов'язковою умовою їхнього творчого існування» [3, с. 7]. Саме в релігії він наполегливо шукав надійної основи для згармонізування світу, але найбільше хотів знайти ту гармонію у своєму світосприйманні:

Споглянув Бог ! –

в живих святинях

білітиме – втішатиме – вестиме... [2, с. 206].

«Найдорогоціннішим придбанням» була для нього Біблія в перекладі П. Куліша, а в 50-річному віці він, на той час уже глибоко релігійна людина, прийняв обітницю, біле чернецтво. В. Барка провів один рік у греко-католицькому монастирі. Він і справді належав до тих людей, для яких щастя має свої виміри, свою цінність. І такою цінністю була для поета самота. Прийняти рішення про кардинальну зміну свого життя у такому віці – на це зважиться не кожен, для цього потрібні вагомні причини і дух, що живе в бунтівному тілі й має творче начало (а значить – особливе світосприйняття). Адже, за твердженням О. Лосєва, «релігія є завжди те чи інше самоствердження особистості в Вічності» [11, с. 92].

Сакральний простір життя та творчості Василя Барки наповнений різноманітними (інколи навіть неочікуваними) образами, мотивами. Трапляються тут і метафізичні, і філософські, і містичні, і міфологічні нашарування. Барчині образи церкви, олтаря (вівтаря), іконостасу, амвона, часослова, хреста, дзвіниці своїми складними часовими відношеннями, своєю філософією повертають читача до часо-просторового характеру живописної поезії, релігійно-філософськи означеної: «І образ смертних мук прийма / Пшенична нива – плащаниця» [2, с. 181].

Не дивує читача і відверте захоплення Барки історичною постаттю Володимира Хрестителя («неофіта») крізь призму саме християнського світосприйняття:

Великокнязь імперський, на Дніпрі,

небопрестолля взнав в Ісуса і, провісник, зріс:

як цезар і апостол і огнений лев,

хрестом благословен... [2, с. 201].

Віра, релігія, християнська мораль перетворюються у Барки в прекрасний світ, наповнений світлом, небесним сяйвом; це рай, до якого він іде (свідомо, без страху), назустріч невідомому, але близькому. «Прекрасне» для письменника-філософа – це не відчуження, лише палке бажання. Це сонце Образу Божого і Його Небес. Світло, «огонь жемчужний», «пломінна зірка», «сіяння, що сліплять» – це емблеми та знаки трансцендентного, маніфестація «незримого неба», яка просякає весь твір, дає надію серед доколишньої трагедії. Це алегорії і знаки, на яких ґрунтується ідея твору [7, с. 72].

Про наявність сакрального простору в мистецькій світобудові Василя Барки свідчать численні згадки про церковні споруди: «храм вінкохресний», «собори при березі», «собор з розбитими дверима», «собор золотоголов», «церква тисячолітня», «незнаний храм», «хата-храм»; церковні атрибути: семисвічник, трикирій, Біблія, хрест, лампада, хорал у соборі, іконостас, вітвар, мирро; релігійні обряди: «вечірня молитва», «хор церковний», причастя; церковні символи: «гроб Христовий», «сердечні ангели», «десниця Вседержителя», розп'яття, «Голуб-Дух», херувими, псалми, осанна, юдоль; релігійні свята: Пасха, Різдво. Найчастіше вживані звертання до Бога: Господь, Ісус-Господь, Вседержитель, Назорей.

Найсимволічнішим, на нашу думку, в поезіях Василя Барки є образ хреста. Окрім того, що поет уживає його і для надання думці релігійного змісту, і для визначення величини, святості певних предметів, явищ, хрест у нього має те символічне значення, про яке так образно сказав А. Ткаченко: «Хрест як символ має надзвичайно глибоку історію і планетарне поширення... Нині дослідники пов'язують з орнаментикою та емблематикою хреста найрізноманітнішу семантику, з-поміж якої найпоширенішими є версії символізації сонця-птаха, пtiці Фенікса, дерева життя, сторін світу, пiр року тощо... І справді, завдяки геніальній простоті й універсальності цей символ може означувати буквально все: життя, смерть і безсмертя, дерево і вогонь, Бога-вседержителя і бога земного, *вертикаль і горизонталь, взаємопроникнення часу і простору* (курсив наш. – О. М.) [17, с. 14]. Усі ці «версії» трактування символу хреста – у різноманітних проявах і повтореннях – ми знаходимо у Василя Барки. Поет ніби «шукає порятунку в сакральному поєднанні власного світу з вищим гармонійним світом» [19, с. 50], прагне віднайти прихований зв'язок між святістю і буденністю, між мікро- і макрокосмом, між Людиною і Богом.

Барка вважає гріховне віддалення від Бога найбільшою трагедією сучасної людини. І стає зрозумілим оте нелюдське тяжіння поета туди, де «чаша з незносимим сяйвом неба», де «блакитна казка пташки», де «небесні пасіки»; стає зрозумілим те поклоніння перед «божи-ми небесами», те устремління вгору, адже: «на небі правда невмируща», «без неба доля наша клята», «в небі Божі діти», і тільки там світить священна «зірка з Назарета». У Василя Барки навіть роздуми про природу «продиктовані глибокою релігійністю... Вони немовби утворюють релігійний отвір трансцендентальних сутностей, крізь який символи повертаються до свого витoku» [12, с. 78].

Однак не можна звинувачувати письменника у цілковитій релігійності його світогляду та світорозуміння, у баченні світу крізь призму сліпого богонаслідування й богопоклоніння (про що пише у своїй статті О. Гринів (див.: [6])). Адже він досить добре володіє знаннями із філософії, історії, культури, літератури, мистецтва. На формування його світогляду мали великий вплив такі постаті, як Т. Шевченко, І. Франко, М. Коцюбинський, В. Стефаник, М. Гоголь, Ф. Достоевський, а пізніше – Е. Хемінгуей, Е. По та О. Генрі. У них Барка навчився, як через творчість доносити філософський підтекст та важливі проблеми до свідомості читачів. Інакше його твори були б просто релігійними трактатами і не містили б у собі багатючих покладів таких глибоких у своїй символіці образів, такого благоговіння перед природою, такої надлюдської жаги пізнання загадок Вічності, Всесвіту-Космосу, Часу і Простору.

Безперечно, він належить до послідовників Григорія Сковороди, але вже на іншому щаблі реалізації життєвої філософії («поет і мислитель типу сковородинської людини» – О. Гринів), навіть життєве кредо Василя Барки – це дещо перефразований афоризм Г. Сковороди: «Світ мене спіймав, але не втримав»; його поезія має дещо величніше підґрунтя, що базується на життєвому досвіді багатьох поколінь, на культурних надбаннях світу, на невмирущому бажанні пізнати людину та її суть.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Видатний німецько-французький мислитель і філософ Альберт Швейцер запропонував людству універсальну формулу: «я – життя, яке хоче жити серед життя», вивів основний етичний принцип «благоговіння перед життям» [18], який потребує збереження й удосконалення життя, він

змушує нас уважно придивитися до кожної окремої істоти, до кожної квітки в нас під ногами. На думку Швейцера, цей принцип має стати основою етичного оновлення людства, напрацювання норм універсальної космічної етики. Про таку етику можна говорити, аналізуючи поетичний простір Василя Барки – великого гуманіста, чия творчість припадає на два століття, чие життя змушує нас схилити голови перед мужністю й людинолюбством, перед прагненням дорівняти Людину до Вищої сутності, до Абсолюту. Його поетичний світ – нестандартний, своєрідний, специфічний, глибоко філософський, проникнутий релігійною символікою та християнськими догматами, таємничий і не розгаданий до кінця, – ще потребує детального вивчення та осмислення і як мистецький текст, і як вмістилище морально-етичних засад українського духу.

Джерела та література

1. Барка В. Автобіографія / В. Барка // Українське слово : хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття. У 4-х кн. Кн. 2. – К. : [б. в.], 1994. – 644 с.
2. Барка В. Океан. Лірика / В. Барка. – Нью-Йорк : [б. в.], 1979. – 632 с.
3. Вознюк О. Єдність людини та ствіту в контексті діалектичної симетрії та асиметрії / О. Вознюк, Л. Овандер // Філософська думка. – 1999. – № 6. – С. 58–85.
4. Вольперт И. Сновидения в обычном сне и гипнозе / В. Вольперт. – М. : [б. и.], 1966. – 273 с.
5. Грабович Г. Голоси української еміграційної поезії / Г. Грабович // Грабович Г. До історії української літератури. – К. : [б. в.], 1997. – С. 386–418.
6. Гринів О. Василь Барка як послідовник Григорія Сковороди / О. Гринів // Літературознавство : [наук. доп.] III Міжнар. конгресу україністів (Харків, 26–29 серп. 1996 р.). – К. : Обереги, 1996. – С. 325–331.
7. Кейс В. Про «Свідка для сонця шестикрилих» (з промови на святкуванні Василя Барки 22-го червня 1996 року) / В. Кейс // Світовид. – 1996. – № 4. – С. 68–72.
8. Кіндрась К. Відкритий океан Василя Барки, якому 16 липня виповнилось 93 роки / К. Кіндрась // Берегиня. – 2001. – № 4. – С. 83–86.
9. Ковалів Ю. Василь Барка / Ю. Ковалів // Слово і час. – 1992. – № 2. – С. 11–12.
10. Корсун Л. Барка з висоти своєї «Верховини» у Глен-Спеї (Зустріч із видатним українським письменником у рік його 85-ліття) / Л. Корсун // Українська газета. – 1993. – № 16 (32). – С. 8.
11. Лосев А. Философия. Мифология. Культура / А. Лосев. – М. : [б. и.], 1991. – 525 с.

12. Лучків С. «Океан» Василя Барки: у пошуках перекладу як творчості / С. Лучків // Світовид. – 1995. – № 1. – С. 77–87.
13. Нестеренко В. Г. Вступ до філософії: онтологія людини / В. Г. Нестеренко. – К. : [б. в.], 1995. – 336 с.
14. Онищук О. Ціннісні орієнтації людського існування у філософії Сьорена К'єркегора / О. Онищук // Людинознавчі студії : зб. наук. пр. ДДПУ. – 2004. – Вип. 10. – С. 180–190.
15. Св. Августин. Сповідь / Св. Августин ; пер. з латин. Ю. Мушака ; післямова С. Здіорука. – К. : [б. в.], 1999. – 319 с.
16. Свистунов С. Біблійні сновидіння / С. Свистунов // Людина і світ. – 2000. – Листоп.–груд. – С. 29–35.
17. Ткаченко А. Між Хаосом і Космосом, або У передчутті неструктуралізму / А. Ткаченко // Слово і час. – 2000. – № 2. – С. 11–15.
18. Швейцер А. Благоговение перед жизнью / А. Швейцер. – М. : [б. и.], 1992. – 576 с.
19. Яковина О. Метафізика серця і часу (аспекти поезії Івана Орнавського) / Л. Яковина // Слово і час. – 2000. – № 2. – С. 49–52.

Маланий Елена. Сакральний мультиверс поетических произведений Василия Барки. В статье идет речь о сложном и неоднозначном мире украинского писателя диаспоры Василия Барки, о его чрезвычайно глубокой философской системе мироздания, о сакральной вселенной его стихов, о сковородинском начале его мироощущения, об озарении и видениях, которые повлияли на жизненные и художественные ориентиры писателя. Автор пытается найти ответы на неоднозначные вопросы религиозности Барки, выяснить истоки его самобытного творчества, влияния и поисков себя в мире, распознать основы христианского и художественного постижения окружающего мира, проследить возникновение идеи Бога в житнетворчестве поэта.

Ключевые слова: сакральний мир, релігійне просторство, мультиверс, філософія, мікро- і макрокосм, поезія Василя Барки.

Malaniy Olena. Sacred Multiverse of Poetry Vasyl Barka. The article deals with the complex and ambiguous world of the Ukrainian diaspora writer Vasyl Barka, on his very deep philosophical system of the universe, about the sacred universe of his poems about Skovorodinsky beginning of his attitude, about enlightenment and visions that influenced the life and artistic landmarks of the writer. The author tries to find answers to ambiguous questions religion writer to find out the origins of his distinctive creative influences and searches itself in the world, recognize the basics of the Christian and artistic understanding of the surrounding, to trace the emergence of the idea of God in the creative lifetime of the poet.

Key words: sacred world, religious space, multiverse, philosophy, micro- and macrocosm, poetry Vasyl Barka.